

„In dezelfde maand (d.i. October) den achttienden dag. Herinnering aan den Heiligen Apostel en Evangelist Lucas”.

„Lucas, de Evangelist, in Groot-Antiochië geboren, van beroep arts en schilder, heeft, nadat hij, toen Tiberius keizer was, wegens de vervolging naar Thebe in Macedonië was gegaan, ontmoet en gesproken den heiligen Apostel Petrus, daar hij onder het getal der zeventig apostelen was, en heeft zich bij dezen Apostel aangesloten, en tesamen met hem Christus gepredikt, en daar hij bekwaam (of geneigd) tot de prediking was, heeft hij ook in de bediening van het Evangelie met hem medegewerkt. Hij heeft eerst het heilige Evangelie geschreven, dat zijn naam draagt, (opgedragen) aan een zekeren aanvoerder (stadhouder, prefect) Theophilus, die in Christus had geloofd, toen de heilige Petrus, de Apostel, het hem ingaf (of aanried), vervolgens de Handelingen der Apostelen (opgedragen aan) tot denzelfden Theophilus. Daarna heeft hij in vrede zijn ziel aan God opgedragen. Zijn waarlijk heilig en kostbaar (stoffelijk) overschot, eerst te Thebe begraven, later naar Constantinopel overgebracht, is bijgezet in den tempel der heilige Apostelen”.

Vele eeuwen later, in de veertiende, schrijft Nikephoros Kallistos, een Byzantijnsch historicus, over Lucas, den schilder van de heilige Maagd, en zeker heeft dit werk er toe bijgedragen, om de schilders van de 15de eeuw vooral op dit onderwerp te inspireeren.

Tot slot noemen we nog een officiële Rooms-Katholieke publicatie, waarin Lucas een schilder wordt genoemd. Het is *Acta sanctorum*, het in de 17de eeuw door Rosweyde aangevangen hagiographisch werk, d.i. een verhandeling van de heiligen en hunne vereering. De Jezuïet en hagiograaf, Jan van Bolland, die eveneens in de 17de eeuw leefde, werd belast met het vervolgen van dit werk en zijn opvolgers, de Bollandisten, zetten den aangevangen arbeid voort. De levens der heiligen zijn behandeld volgens de dagen van het jaar. Lucas komt daarin voor op zijn heiligen dag van 18 October.

Nederlandsche schrijvers hebben zich, zooals we reeds zeiden, zoo goed als niet ingelaten met den „schilder” Lucas.

Pater Adrianus Poirters, 1605—1674, de Brabantsche Cats, wiens standbeeld kort geleden is onthuld te Oisterwijk, heeft o.m. geschreven het „Heyligh Hof van den Keyser Theodosius, verciert met sinnebeelden, rijmdichten en sedeleeringen”, doch daarin wordt niets vermeld van de schildering door Eudocia te Jeruzalem gevonden.

De Dordtsche schilder-schrijver, Samuel van Hoogstraten haalt het schilderstalent van Lucas met een enkel woord aan in zijn „Inleyding tot de Hooge Schoole der Schilderkonst, anders de Zichtbaere Werelt. Tot Rotterdam 1678”. En wel in het hoofdstuk „Urania, de Hemelhefster”.